

Idee liberalizmu politycznego w myśli Hugona Kołłątaja z okresu Sejmu Wielkiego

Streszczenie

W pracy doktorskiej omówiono myśl polityczną Hugona Kołłątaja z okresu Sejmu Wielkiego w kontekście fundamentalnych idei klasycznego liberalizmu. Kołłątaj był nie tylko działaczem politycznym, ale także myślicielem i autorem ważnych traktatów, w których zawarł liczne koncepcje. Zasadnicze pytanie badawcze rozprawy brzmi - czy i jakie idee liberalne występują w myśli politycznej Kołłątaja z tego okresu? Pytanie to wiąże się z następnymi, które odnoszą się do takich kwestii, jak występowanie w jej ramach nieliberalnych wątków, jej ideowej spójności, a także oryginalności.

Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, podsumowania i bibliografii. Pierwszy rozdział został poświęcony klasycznemu liberalizmowi. W rozdziale tym wskazano na różnorodność ideową całej tradycji liberalnej. Klasyczny liberalizm polityczny, którego twórcą był John Locke, należy odróżnić od liberalizmu ekonomicznego, a także późniejszych rodzajów myśli liberalnej. Za naczelne idee klasycznego liberalizmu uznano indywidualizm, prawa człowieka, suwerenność ludu, reprezentację, konstytucjonalizm, podział władzy, tolerancję. W rozdziale drugim natomiast został ukazany kontekst historyczny i ideowy, w jakim działał Kołłątaj w okresie Sejmu Wielkiego. Omówiono w nim rewolucję amerykańską i francuską, a także ówczesną myśl polityczną, w której idee liberalne mieszały się z koncepcjami republikańskimi i demokratycznymi, zwłaszcza z filozofią polityczną Jeana Jacquesa Rousseau. Ponadto w tym rozdziale została opisana polska tradycja ustrojowa i polityczna, ówczesne dążenia reformatorskie w Polsce oraz działalność Kołłątaja w okresie Sejmu Wielkiego. Zarówno rewolucyjne wydarzenia na Zachodzie, jak również polityczna sytuacja Polski i jej tradycje ustrojowe miały duży wpływ na kołłątajowskie koncepcje. Rozdział trzeci został poświęcony ideom naturalnych praw człowieka, wolności i tolerancji w ujęciu Kołłątaja. Ukazano w nim, jak Kołłątaj rozumiał prawa człowieka, a także pierwszeństwo jednostki wobec społeczności oraz samą wolność. Czwarty rozdział odnosi się do kołłątajowskiej koncepcji władzy politycznej i państwa. W jego pierwszej części zostały

poruszone takie kwestie, jak suwerenność ludu, koncepcja umowy społecznej i reprezentacja, a w drugiej konstytucjonalizm i podział władzy państwowej. W ostatnim rozdziale zaprezentowano specyficzne cechy idei liberalnych Kołłątaja z okresu Sejmu Wielkiego. Podjęte zostały w nim takie zagadnienia, jak spójność doktrynalna jego myśli i pojawiające się w niej wątki nieliberalne, a także oryginalność jego idei na tle zachodniej myśli politycznej. Ponadto w piątym rozdziale porównano myśl Kołłątaja z koncepcjami naczelnych polskich myślicieli politycznych tego okresu, a także z Konstytucją 3 Maja.

Lukasz Pora